

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Гармонія

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	мистецтво
Спеціалізація	музикознавство

Курс	2
Семестр	3, 4

Статус	обов'язкова
--------	-------------

ECTS	6,3
Годин	194,5
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	77,5

Семестровий контроль	залік
----------------------	-------

Інформація про викладача

ПІБ	Бондаренко Тетяна Олександрівна професор кафедри теорії музики НМАУ ім. П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1737-5928
e-mail	bond.0902@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Вузівський курс гармонії спрямований на поглиблене усвідомлення найважливіших явищ та закономірностей гармонії як компоненту цілісної стильової системи та вивчення гармонії у процесі її історико-стильової еволюції.

Метою курсу є розуміння ролі гармонії як одного з найважливіших засобів виразності і музичної логіки в її зв'язку з іншими компонентами музичної мови в творах різних стилів. Дана мета курсу обумовила наступні його завдання:

- усвідомити основні етапи історичної еволюції гармонічної мови;
- оволодіти засобами і закономірностями гармонії в музичних творах різних стилів (епохи, національної школи, індивідуального композиторського стилю);
- опанувати навичками стильового аналізу гармонії в музичних творах;
- розвинути здібності творчого оволодіння закономірностями і засобами гармонії за конкретними жанрово-стильовими зразками;
- усвідомити формоутворюючу та образно-виражальну роль гармонії у музичному творі у взаємодії з усіма іншими елементами музичної мови.

Об'єктом курсу гармонії є еволюція гармонічного мислення, що відображає спрямованість історико-стильового процесу в цілому. Предмет – розкриття студентами основних стильових закономірностей гармонії та її ролі як одного з найважливіших чинників музично-образної виразності та формоутворення в художньому творі у зв'язку з іншими складовими системи художнього стилю.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів (1. «Гармонія в музиці XVII ст.»; «Гармонія в музиці XX – початку XXI ст.» та 4 змістовних модулів (1. «Гармонія в музиці XVII – першої половини XVIII ст.»; 2. «Гармонія в музиці другої половини XVIII – XIX ст.»; 3. «Тональна система XX – початку XXI ст.»; 4. «Техніки композиції в музиці XX – початку XXI ст.»).

Курс включає як лекційні, так і семінарські заняття. Лекційний матеріал висвітлює основні етапи стильової еволюції гармонії у нерозривному зв'язку з історичним розвитком музичного мислення та музичної мови. На семінарських заняттях розглядаються індивідуальні особливості композиторських стилів у контексті загальних стильових тенденцій епохи, національної композиторської школи, творчого напрямку.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та екзамену.

Перелік тем

Тема 1. Історичний розвиток гармонії. Звуковисотна система музики епохи Бароко.

Тема 2. Гармонія в музиці першої половини XVIII ст. Гармонія Й. С. Баха. Семінар. Стильові закономірності гармонії епохи Бароко.

Тема 3. Мажоро-мінорна тональна система в музиці другої половини XVIII – початку XIX ст. Гармонія Бетховена.

Тема 4. Гармонія в музиці XIX ст. Гармонія композиторів-романтиків.

Тема 5. Гармонія у стильових напрямках музики кінця XIX – початку XX ст. Семінар. Стильові риси романтичної гармонії Фольклорні засади національної специфіки гармонії у творах композиторів другої половини XIX – початку XX ст.

Тема 6. Звуковисотна організація в музиці ХХ – початку ХХІ ст. Структура гармонічної вертикалі. Тональна і модальна системи.

Семинар. Принципи організації вертикалі в музиці ХХ – початку ХХІ ст. Індивідуалізація тональності у творах композиторів ХХ ст.

Тема 7. Модальність в музиці ХХ – початку ХХІ ст. Поліявища в музиці ХХ ст.

Тема 8. Гармонія у 12-титоновій системі новітньої музики.

Семинар. Основні техніки композиції в музиці ХХ – початку ХХІ ст.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, практикум, диспут.

Навчальні ресурси

Лекційні та семінарські заняття проводяться в змішаній формі (аудиторно та на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Участь у практикумах	20
3.	Відвідування лекцій	10
4.	Залік	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінки «**відмінно**» заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував глибоке розуміння проблем методики викладання сольфеджіо, теорії музики та

гармонії, опанував професійною термінологією, виявив глибокі знання теоретичної та науково-методичної літератури; продемонстрував вільне володіння практичними формами роботи (підбирання та створення матеріалів для різних вправ, перевірка виконаних завдань, методична розробка конкретних тем курсів, побудова плану уроку). Його відповідь була чіткою, достатньо розгорнутою, логічно обґрунтованою.

Оцінки «**добре**» заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував розуміння основних проблем методики викладання, виявив знання науково-теоретичної та методичної літератури, але недостатньо вільно користувався професійною термінологією, не виявив чіткості у визначенні деяких понять; продемонстрував володіння практичними роботами, але при цьому допустив дві-три технічні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але з недостатньою обґрунтованістю деяких положень.

Оцінки «**задовільно**» заслуговує відповідь студента, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував неглибоке розуміння дидактичних проблем, недостатньо оволодів навчальною літературою. При виконанні практичних форм роботи допустив більше трьох технічних або дві-три логічно-змістовні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але недостатньо обґрунтованою і логічною.

Оцінки «**незадовільно**» заслуговує відповідь студента, який частково опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував відсутність розуміння проблем методики викладання, недостатнє знання теоретичної, методичної та навчальної літератури, невміння оперувати професійною термінологією, слабке володіння практичними формами роботи, при виконанні яких допустив багато помилок. Його відповіді бракувало змістовності, логічності, обґрунтованості.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни відвідування студентами занять провідних педагогів, які викладають курси «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ЗА МОДУЛЕМ 1

1. Алексеев Э. Проблемы формирования лада. М., 1976.
2. Бершадская Т. Лекции по гармонии. Л., 1985, 238 с.
3. Григорьев С. Теоретический курс гармонии. М., 1981, 478 с.
4. Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. М., 1984, 296 с.
5. Мазель Л. Проблемы классической гармонии. М., 1972, 616 с.

6. Паисов Ю. Политональность в творчестве советских и зарубежных композиторов XX века. М., 1977.
7. Рети Р. Тональность в современной музыке. Л., 1968, 131 с.
8. Риман Г. Упрощенная гармония или учение о тональных функциях аккордов. М., 1901.
9. Способин И. Лекции по курсу гармонии. М., 1969, 243 с.
10. Тюлин Ю. Учение о гармонии. Л., 1939, 195 с.
11. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. М., 1988, 511 с.
12. Холопов Ю. О трех зарубежных системах гармонии // Музыка и современность, вып. 4. М., 1966, с. 216-329.
13. Холопов Ю. Очерки современной гармонии. М., 1974, 287 с.
14. Холопов Ю. Современные черты гармонии Прокофьева. М., 1967. 477 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛІВ 2, 3

1. Берков В.О. Гармония Бетховена. – М., 1975.
2. Берков В. Хроматическая фантазия Я. Свелинка. Из истории гармонии. – М., 1972.
3. Бершадская Т.С. Лекции по гармонии. – Л., 1985
4. Бершадская Т.С. Гармония как элемент музыкальной системы. – СПб., 1997.
5. Бершадская Т. Нетрадиционные формы письменных работ по гармонии в консерваториях – СПб., 2001.
6. Бондаренко Т. Про взаємозв'язок мелодії та гармонії у творах українських радянських композиторів //Українське музикознавство, випуск 5. – К., 1969.
7. Бондаренко Т. Деякі композиційні особливості обробок народних пісень для голосу і фортепіано Б.М. Лятошинського //Українське музикознавство. Вип. 4. – К., 1969.
8. Бычков Ю.Н. Из истории учений о ладе и гармонии. – М., 1993.
9. Веберн А. Лекции о музыке. – М., 1975.
10. Григорьев С. Теоретический курс гармонии. – М., 1981.
11. Гуляницкая Н.С. Введение в современную гармонию. – М., 1984.
12. Денисов Э.В. Додекафония и проблемы современной композиторской техники // Музыка и современность. Выпуск 6. – М., 1969.
13. Дернова В.П. Гармония Скрябина. – М., 1970.
14. Дубравская Т.Н. Генрих Шютц и немецкая мадригальная школа. //Генрих Шютц. – М., 1985.
15. Дубравская Т. Музыка эпохи Возрождения. XVI в. – М., 1996.
16. Дьячкова Л. Гармония в музыке XX в. – М., 1994.
17. История гармонических стилей: зарубежная музыка доклассического периода. – М., 1987.

18. История полифонии. – М., 1983. – Вып. 1. Многоголосие Средневековья. X–XIV вв.
19. Казарян Н. О мадригалах Джезуальдо. //Из истории зарубежной музыки. Выпуск 4. – М., 1980.
20. Кириллина Л. Классический стиль в музыке XVIII – начала XIX века / Л. Кириллина. – М., 2007. – Ч. II : Музыкальный язык и принципы музыкальной композиции.
21. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. – Львів, 2000.
22. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. – М., 1976.
23. Кон Ю.Г. Об одном свойстве вертикали в атональной музыке// Музыка и современность. Вып.7. – М., 1971.
24. Кршенек Ернст. Лекції з дванадцятитонового контрапункту. //Українське музикознавство. Вип.4. – К., 1969.
- 25.
26. Кудряшов Ю.В. Ладовые системы европейской музыки XX века. – М., 2001.
27. Курт Э. Романтическая музыка и ее кризис в «Тристане» Вагнера. – М., 1975.
28. Мазель Л.А. Проблемы классической гармонии. – М., 1972.
29. Мазель Л. Исследования о Шопене. – М., 1971.
30. Мессиаан О. Техника моего музыкального языка. – М., 1994.
31. Музыка барокко и классицизма. Вопросы анализа. – М., 1986.
32. Мусоргский М. П. и музыка XX века. – М., 1990.
33. Очерки по гармонии в русской и советской музыке. Выпуск 1-2. – М., 1985; вып.3. – М., 1989.
34. Паисов Ю. Политональность в творчестве советских и зарубежных композиторов XX в. – М., 1977.
35. Рети. Р. Тональность в современной музыке. – Л., 1968.
36. Симакова Н. Вокальные жанры эпохи Возрождения. – М., 1985.
37. Скорик М. Ладовая система С. Прокофьева. – К., 1969.
38. Скорик М. Структурна і виражальна природа акордики в музиці XX століття. – К., 1983.
39. Слонимская Р.Н. Анализ гармонических стилей. – СПб., 2001.
40. Соколов А. Музыкальная композиция XX века: диалектика творчества. – М., 1992.
41. Способин И.В. Лекции по курсу гармонии. – М., 1969.
42. Тараканов М. Новая тональность в музыке XX века //Проблемы музыкальной науки, выпуск 1. – М., 1972.
43. Тюлин Ю. Учение о гармонии. – М., 1966.
44. Теория современной композиции. Глава 6, 10, 11, 12, 13, 15. – М., 2005.
45. Трёмбовельский Е. Стиль Мусоргского. Лад. Гармония. Склад. – М., 1999.

46. Українське музикознавство. (До 150-річчя від дня народження М.В. Лисенка). Вип.27. – К., 1992.
47. Українське музикознавство. (До 160-річчя від дня народження М.В. Лисенка). Вип.32. – К., 2003.
48. Холопов Ю.Н. Очерки современной гармонии. – М., 1974.
49. Холопов Ю.Н. Современные черты гармонии Прокофьева. – М., 1967.
50. Холопов Ю.Н. О гармонии Шютца. //Генрих Шютц. – М., 1985.
51. Холопов Ю. Задания по гармонии. – М., 1983.
52. Холопов Ю.Н. Гармония. Теоретический курс. – М., 1988.
53. Холопов Ю.Н. Гармония. Практический курс. Ч. I-II. –М., 2003.
54. Холопова В.Н., Холопов Ю.Н. Антон Веберн. – М., 1984.
55. Холопова В.Н., Холопов Ю.Н. Музыка Веберна. – М., 1999.
56. Холопова В. О композиционных принципах скрипичного концерта А. Берга. //Музыка и современность. Вып. 6. – М., 1969.
57. Холопов Ю. Гармонический анализ. В 3-частях. Часть первая. – М., 1996
58. Холопов Ю. Гармонический анализ. В 3-х частях. Часть вторая. – М., 2001.
59. Холопов Ю.Н. Гармонический анализ. В 3-х частях. Часть третья. – М., 2009.
60. Хоминьський Й. Історія гармонії та контрапункту. Том 2. – К., 1979.
61. Этингер М. Раннеклассическая гармония. – М., 1979.
62. Якубяк Ярема. Микола Лисенко і Станіслав Людкевич. – Львів, 2003.
63. Яроцинський С. Дебюсси. Импрессионизм и символизм. – М., 1978.

